

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

שמחת בית השואבה, ה'תשכ"ד

בלתי מוגה

חלק ב – יו"ל לש"פ וירא, ט"ו מרחשון, ה'תשס"ח

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושמונה לבריאה

מאה וחמש שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הילדה פרידא שתחי

ליום הולדתה כ"ד אלול ה'תשס"ז

ולזכות אחי ואחיותי

דוד, מנחם מענדל, שלום דובער, לוי, שניאור זלמן וחי' מושקא

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' פינחס וזוגתו מרת חנה ליבא שיחיו לו

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' שמואל וזוגתו מרת הינדא מלכה שיחיו לו

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת רבקה נעמי שיחיו ליין

הרה"ת ר' משה חיים וזוגתו מרת שרה לאה שיחיו סאפאטשקינסקי

ועד כתבי קודש

Vaad Kisvei Kodesh

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבנ"מ ז"ע

788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770 Email: info@lahak.org

ועד הנחות בלה"ק

Lahak Hanochos

ב"ה.

בשורה טובה למבקשי ה'

לאחר זמן רב שאזלו מן השוק

ב"ה ות"ל זכינו שבימים אלו הגיעו מבית הכורך

ספרי המאמרים:

תשי"א-י"ב; תשי"ג; תשי"ד;

תשט"ו; תשט"ז; תשי"ז;

תשי"ח; תשי"ט; תש"כ;

תשכ"א; תשכ"ח

בהוצאה חדשה ומתוקנת

את הספרים ניתן להשיג בחנויות הספרים קה"ת

באה"ק: (03) 9606-018 (בארה"ב: (718) 778-0226)

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וירא, ט"ו מרחשון הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני מהתועדות שמחת בית השואבה ה'תשכ"ד — הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ לך שאר החלקים י"ל אי"ה בשבועות הקרובים).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

י"א מרחשון, ה'תשס"ח

מאה וחמש שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2007 by

VAAD HANOCHOS BLAHAK

788 Eastern Parkway Suite #408

Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org

Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5768 • 2007

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

סדר ועימוד בתכנת „תג". הפצה בארצות הברית: (718) 735-4585

בחג הסוכות שמחה גדולה מאד מצד ענין התשובה — כי, ענינו של שופט ונביא כו' הוא להורות דבר ה' ודרך ה', כך, שעבודתם לא היתה עבודת התשובה, ובמילא מובן שלא שייך שתהי' אצלם שמחה גדולה מאד כמו שמחת בן מלך שהי' בשבי' כו';

אבל בנוגע לדוד — הרי איתא בגמרא¹³⁴ "מאי דכתיב¹³⁵ נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על, נאום דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה"; ולא רק בנוגע לעצמו, אלא בנוגע לכל בני"י — כדאיתא בגמרא¹³⁶ "לא דוד ראוי לאותו מעשה, דכתיב¹³⁷ ולבי חלל בקרבי .. אלא .. לומר לך, שאם חטא יחיד, אומרים לו, כלך אצל יחיד כו'" (גזירת מלך היתה ליתן פתחון פה לשבים), היינו, "שהוא שב תחלה ונתן דרך לשבים"¹³⁸ — לכל עושי תשובה בכל הזמנים שלאח"ז.

וכיון שאצל דוד מודגשת עבודת התשובה — היתה צריכה להיות כבר בזמנו שמחה גדולה מאד בחג הסוכות. וזוהי שאלת הגמרא: "אפשר בא דוד ולא עשו סוכות".

והתירוץ על זה:

הן אמת שדוד "הקים עולה של תשובה", ופתח את הדרך כו', אבל, ענין זה הי' רק בכח ובהעלם, דהיינו, פתיחת דרך ונתינת כח בלבד על להבא — שהרי דוד עצמו לא הי' ראוי לאותו מעשה, ומה שעשה לא הי' אלא "ליתן פתחון פה לשבים", וכיון שכן, יכולים לתאר כיצד היתה נראית העבירה, ובהתאם לכך היתה נראית גם השמחה מצד התשובה ("אֲזַא מִיִן אוֹיִסְזֵעְהָן הָאָט גֵּעְהָט דִּי עֵבִירָה, אֲוֹן אֲזַא מִיִן אוֹיִסְזֵעְהָן הָאָט גֵּעְהָט דִּי שְׂמַחָה פֻּן דִּי תְּשׁוּבָה"...) ;

ואילו ענין התשובה בפועל ובגלוי — שדוקא אז היא השמחה, שהרי שמחה היא על דבר הגלוי דוקא (ולא די בהודעה שבעתיד יהי' ענין של שמחה) — הי' דוקא אצל העולים משבי הגולה, שאצלם היו תחילה חטאים עוונות ופשעים, ועד לג' העבירות שעליהם אמרו יהרג ואל יעבור¹³⁹, ולאח"ז הי' אצלם ענין התשובה, ולכן דוקא הם עשו חג הסוכות באופן שלא עשו כן מימי יהושע בן נון — "ותהי שמחה גדולה מאד".

*

י. מהענינים העיקריים דחג הסוכות — "ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'"⁵⁷, מצות נטילת ד' מינים.

ונוסף על ענין המצוה, יש גם ברכת המצוה, וכפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה בתורה אור⁵⁸, "שע"י הברכה של המצוה נמשך (לא רק "האור פנימי" שנמשך "ע"י המצוה עצמה", אלא) בחי' המקיף", שזהו"ע שלמעלה יותר ממה שיכול יהודי לתפוס כו'.

והנה, בברכת מצות ד' מינים נזכר בפירוש הלולב דוקא: "על נטילת לולב", להיותו הגדול שבהם⁵⁹, ומכל ד' המינים שרומזים לד' סוגים שבכנ"י, הרי הלולב, ש"יש בו טעם ואין בו ריח", רומז על אלו מבנ"י "שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים" (כדאיתא במדרש⁶⁰).

יא. ובהקדמה:

דובר כמ"פ⁶¹ שהפירוש ד"אין בהם מעשים טובים" אינו באופן שהוא היפך השו"ע ח"ו, שהרי עז"נ⁶² "מה לך לספר חוקי", כהפס"ד בהל' ת"ת⁶³.

ויתירה מזה: גם כאשר הסיבה לכך שאין לו מעשים טובים היא מפני שלא נתחייב בהם, כיון שלא נזדמן לו לעשותם [כלומר: אילו הי' מזדמן לו, בודאי הי' עושה אותם, אבל הוא מצדו אינו להוט ואינו מחפש זאת] — הרי איתא בגמרא במסכת יבמות⁶⁴ "כל האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו",

— ופשיטא שאין הכוונה לשלול מי שלמרות שאומרים לו ש"אפילו תורה אין לו" הרי הוא עושה "להכעיס".... אלא בודאי הכוונה

(61) ראה שיחת שמחת ביה"ש דאשתקד ס"ג (תו"מ חל"ה ע' 72).

(62) תהלים נ, טז. וראה סנהדרין קו, ב.
(63) לאדה"ז פ"ד ה"ג.
(64) קט, ב.

(57) אמור כג, מ.

(58) שמות נב, ב ואילך.

(59) סוכה לו, ב. שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס תרנ"א.
(60) ויק"ר פ"ל, יב. פסדר"כ פכ"ח.

(137) תהלים קט, כב.

(138) פרש"י מו"ק טז, ב.

(139) סנהדרין עד, א. וש"נ.

(134) ע"ז ה, א. וש"נ.

(135) שמואל"ב כג, א.

(136) שם ד, סע"ב ואילך.

היא למי שהחיות והלהט שלו הוא בתורה, ואילו הענין דמעשים טובים הוא אצלו באופן ד"מהיכי תיתי", ולא חסר לו הדבר — וכמובא בפ"י רבינו חננאל⁶⁵, ש"העוסק בתורה בלבד", ללא גמילות חסדים, שזהו כללות המצוות⁶⁶, "כאילו גם תורה אין לו".

ומה שאומרים ש"יש בו טעם ואין בו ריח", "יש בו תורה ואין בו מעשים טובים" — הרי זה ע"ד המבואר באגה"ק⁶⁷ "יש ב' מיני נשמות בישראל, נשמות ת"ח העוסקים בתורה כל ימיהם, ונשמות בעלי מצוות העוסקים בצדקה וגמ"ח", מארי תורה ומארי עובדין טבין, ש"גם ת"ח צריכים לעסוק בגמ"ח .. אלא שהת"ח תורתן עיקר ורוב ימיהם בה ומיעוט ימיהם בגמ"ח".

וזהו החילוק שבין אתרוג ללולב — שאתרוג מורה על אלו שמונחים הן בתורה והן במצוות, ואילו לולב מורה על תלמידי חכמים, יושבי אוהל, באהלה של תורה, שעיקר העבודה שבה מונח בכל כחות נפשו הוי"ע לימוד התורה (טעם), ואילו ענין המצוות (ריח) הוא רק במדה הדרושה שלא יהי' במעמד ומצב ש"תורה אין לו", ועאכו"כ במדה הדרושה מצד החיוב ע"פ שו"ע.

יב. והנה, כיון שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ועל"י נאמר⁶⁸ "הלא כה דברי כאש", "מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה"⁶⁹ — הנה מי שהוא בסוג דלולב, ש"יש בו תורה", אינו זקוק לכאורה לזהירות נוספת כו' (ובפרט כאשר נמצאים בימים שלאחרי ר"ה, עשיית, יוהכ"פ וד' הימים שבין יוהכ"פ לסוכות), דכיון שהוא שקוע ("פאָרטרונקען") בתורה, ועד שהתורה מעידה עליו שהוא בסוג ד"לולב", שיש בו טעם, יש בו תורה, ועד שכל ענינו תורה, "תורתו אומנתו"⁷⁰ — הרי זה מספיק.

ועל זה באה ההוראה מדין נטילת לולב שמביא רבינו הזקן בסידורו (שכתב באחרית ימיו, בבחינת "הלכה כבתראי", כמ"ש הדברי נחמ"י⁷¹ והצ"צ⁷²) — ש"מצות נטילתו בסוכה היא מצוה מן המוכחר":

המשך השיחה — ביאור מקור דברי רבינו הזקן הנ"ל (לא רק ע"פ

שמחת חג הסוכות בימי יהושע בן נון כשנכנסו לארץ ישראל שנתקדשה בקדושה ראשונה — היתה לאחרי שהיו בריחוק מקום במדבר במשך ארבעים שנה, אבל, ביחד עם משה רבינו, ובאופן ש"שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה"¹²⁷, ועד"ז בנוגע לכל עניניהם הגשמיים, שאכלו "מן", ושתו מים מבארה של מרים.

ומובן, ששמחה זו אינה מגעת לשמחת חג הסוכות אצל העולים משבי הגולה — שכיון שהיתה לאחרי חורבן מקדש ראשון ש"חרב מפני ג' דברים .. עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים" (כדאיתא בגמרא במסכת יומא¹²⁸), ולאחרי כן חזרו בתשובה באופן כזה שפעלו הענין ד"ושכנתי בתוכם"¹²⁹ ע"ז שבנו את ביהמ"ק מחדש, וקידשו את הארץ בדוגמת קדושת יהושע — לכן "ותהי שמחה גדולה מאד", שלא בערך לגבי השמחה שהיתה בימי יהושע בן נון.

כ. עפ"ז יש לבאר גם הדיוק בקושיית הגמרא "אפשר בא דוד ולא עשו סוכות, עד שבא עזרא" — "דוד דייקא:

לכאורה אינו מובן: הרי גם לפני דוד היו כו"כ צדיקים גדולים, ומדוע קושיית הגמרא היא רק מדוד — "אפשר בא דוד ולא עשו סוכות"?

אפילו אם פירוש הכתוב "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות .. כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן .. עד היום הזה" הוא שלאחרי ימי יהושע לא הי' כן, אבל בימי יהושע הי' כן — הרי גם לאחרי יהושע היו השופטים, ואח"כ שמואל הנביא, שהי' "שקול כנגד משה ואהרן"¹³⁰, ואח"כ שואל, "ראש למלכים"¹³¹, עליו נאמר¹³² "בן שנה שאול במלכו", "כבן שנה שלא טעם חטא"¹³³, וא"כ, השאלה היא לכאורה גם בנוגע לזמנים שלפני דוד: אפשר באו השופטים, שמואל ושואל, ולא עשו סוכות, ומדוע שואלת הגמרא בנוגע לדוד דוקא?

והביאור בזה — ע"פ האמור לעיל שגודל השמחה שהיתה בחג הסוכות אצל העולים משבי הגולה, היא מצד ענין התשובה:

בנוגע לצדיקים שהיו לפני דוד, אין להקשות למה לא היתה אצלם

(131) יל"ש שמואל-א רמז קיז (בסופו).
וראה ויק"ר פכ"ו, ז.
(132) שמואל-א יג, א.
(133) יומא כב, ב.

(127) עקב ח, ד.
(128) ט, ב.
(129) תרומה כה, ח.
(130) ברכות לא, ב. תנחומא קרח ה. פרש"י
קרח טז, ז.

(65) לע"ז יז, ב.
(66) ראה לקו"ת ראה כג, ג. וראה גם
סה"מ תש"ח ע' 266 בהערה ז.
(67) סוס"ה (קט, א).
(68) ירמ"י כג, כט.
(69) ברכות כב, א.
(70) שבת יא, א.
(71) חאו"ח סכ"א.
(72) חידושים למס' שבת פ"ז (מו, ד).

גם על כל בניי, כדרשת רז"ל¹¹⁹ על הפסוק¹²⁰ "והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת".

ובודאי שגם בימי יהושע בן נון, בהיותם במדרגת צדיקים, קיימו בני מצות סוכה, הקשורה עם עבודת התשובה — שהרי גם אצל צדיק ישנה עבודת התשובה,

— וכאמור לעיל (ס"ז) שבדברי שירות ותשבחות שבשמחת בית השואבה הנה (לא רק בעלי תשובה, אלא) גם "חסידים (חסיד מעיקרו) ואנשי מעשה" היו אומרים "מי שחטא ישוב וימחול לו" —

וכפי שמבאר רבינו הזקן בלקו"ת ר"פ האזינו¹²¹, ש"עיקר התשובה הוא כמ"ש¹²² והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", וכיון ש"נשמה שנתת בי טהורה היא", ואח"כ "אתה בראתה אתה יצרתה ואתה נפחתה ביי"¹²³, שירדה ונתלכשה בגוף גשמי למטה, באופן ש"על כרחך אתה חיי"¹²⁴ — הרי גם אצל צדיק שייכת העבודה ד"הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"; אבל, השמחה בחג הסוכות (מצד ענין התשובה) בימי יהושע בן נון (בהיות בניי במדרגת צדיקים) לא היתה שמחה גדולה כ"כ וב"שטורעם" גדול כ"כ כמו השמחה בחג הסוכות שהיתה אצל בני הגולה:

במשל הנ"ל אודות שמחת בן המלך שהי' בריחוק מקום כו', מובן, שכאשר נמצא רק בריחוק מקום מאביו המלך, אבל לא בשביי, ולא עוד אלא שגם בהיותו בריחוק מקום, הנה תמיד עומד לנגד עיניו אביו המלך, אביו שבשמים, זה מלך מלכי המלכים הקב"ה, והחסרון הוא רק בכך שנמצא בריחוק מקום, במעלה ומדריגה, ובלשון רבינו הזקן¹²⁵: "עוה"ז... התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' כו" — הרי שמחתו כשחוזר ומתקרב לאביו המלך אינה מגעת כלל לשמחת בן מלך שהי' בשביי, ועד לשביי באופן ששכח אפילו לשון אביו המלך, שלכן זקוק לתקיעה פשוטה בקול שופר, כידוע המשל¹²⁶ מבן מלך ששכח אפילו את הלשון, ויכול רק לזעוק בצעקת הלב: אבא אבא רחמני והצילני!...

ודוגמתו בנמשל — החילוק בין שמחת חג הסוכות בימי יהושע בן נון לשמחת חג הסוכות אצל העולים משבי הגולה:

(119) סנהדרין מג, סע"ב ובפרש"י.

(120) נצבים כט, כח ובפרש"י.

(121) עא, ג.

(122) קהלת יב, ז.

(123) ברכת "אלקי נשמה" (ברכות ס, ב).

(124) אבות ספ"ד.

(125) תניא רפ"ו.

(126) המשך וככה תרל"ז פ"ע.

כתבי האריז"ל, אלא גם) ע"פ נגלה, לא רק מצד מצות סוכה (שצ"ל "תשבו כעין תדורו"⁷³, במכ"ש וק"ו מאכילה ושתי' וטיול, ועאכו"כ בדבר מצוה ש"מצוותי' אחשבי"⁷⁴), אלא גם מצד מצות לולב⁷⁵ (ונפק"מ בפועל⁷⁶ — בשעת ירידת גשמים, אם צריך להמתין שיפסיק הגשם כדי ליטול לולב בסוכה); וההוראה בעבודת ה', שגם ה"לולב", שתורתו אומנתו, צריך להיות מוקף במצות סוכה, רצון העליון, ועי"ז ניתוסף (לא רק בידיעת הבורא ובקבלת עול מלכות שמים, אלא גם) בחביבות התורה וגם בהבנת והשגת התורה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חכ"ב ע' 124 ואילך.

יג. וזוהי התחלת עבודת כל השנה — לאחרי עבודת התשובה — "ויעקב הלך לדרכו"⁷⁷:

"ביום הראשון", "ראשון לחשבון עוונות" (כדאיאת במדרש תנחומא⁷⁸), שבו צריך לקיים הציווי "ולקחתם לכם גו", מצות נטילת ד' מינים — הנה כדי שתהי' מצוה מן המובחר, צריך להיות נטילת ד' המינים בסוכה דוקא, והיינו, שגם מי שהוא בסוג של לולב, שכל ענינו תורה, צריך לידע (שזהו ענין הסוכה — "למען ידעו גו"⁷⁹) שלומד ענין

מעיקר הדין, במכ"ש מאכו"ש וטיול כו').

73) סוכה כח, ב. וש"נ.
74) ראה ביצה כו, ב (בפרש"י ד"ה חלה).
75) כבורות יו"ד, א. וראה אנציק' תלמודית מע' אסורו חשובו (כרך ב ס"ע פו ואילך). וש"נ.
76) ולהעיר: ציון המקור לכתבי האריז"ל, שמשמעותו, שזוהי הנהגה ע"פ פנימיות התורה, חכמת האמת, אבל עדיין אין הכרח שכן הוא גם ע"פ נגלה דתורה — כפי שמקשים כו"כ — הרי זה מצד העדר הידיעה בנגלה דתורה!
ואם יש מקום לקושיא על דברי אדה"ז — אזי הקושיא היא (לא היכן מקור דברי אדה"ז שנטילת לולב צ"ל בסוכה, אלא) אדרבה: מדוע כותב אדה"ז שזוהי "מצוה מן המובחר", דלכאורה, הרי זה חיוב מעיקר הדין!

77) ואם יש מקום לקושיא על דברי אדה"ז — אזי הקושיא היא (לא היכן מקור דברי אדה"ז שנטילת לולב צ"ל בסוכה, אלא) אדרבה: מדוע כותב אדה"ז שזוהי "מצוה מן המובחר", דלכאורה, הרי זה חיוב מעיקר הדין!

78) והתירוץ על זה — שאדה"ז לא בא להשמיענו שנטילת לולב צ"ל בסוכה, אלא ש"מצות נטילתו בסוכה היא מצוה מן המובחר", היינו, שגם מצד מצות נטילת לולב יש מעלה ("מצוה מן המובחר") בנטילתו בסוכה (ואילו מצד מצות סוכה — הרי זה

79) וכפי שרואים דבר פלא בשו"ע אדה"ז (מיוסד על הב"ח והשו"ע), שתוכן הסימן הראשון דהלכות סוכה הוא הפסוק (אמור כג,

77) ראה המשך וככה תרל"ז רפ"ו.

78) אמור כב.

79) וכפי שרואים דבר פלא בשו"ע אדה"ז (מיוסד על הב"ח והשו"ע), שתוכן הסימן הראשון דהלכות סוכה הוא הפסוק (אמור כג,

77) ראה המשך וככה תרל"ז רפ"ו.

78) אמור כב.

79) וכפי שרואים דבר פלא בשו"ע אדה"ז (מיוסד על הב"ח והשו"ע), שתוכן הסימן הראשון דהלכות סוכה הוא הפסוק (אמור כג,

77) ראה המשך וככה תרל"ז רפ"ו.

שהוא חכמתו ורצונו של הקב"ה⁸⁰, ובאופן שכל מציאותו, מראשו ועד רגליו, מוקפת בקיום ציווי מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ואז נעשה עי"ז הענין ד"אינון נצוחי"א⁸¹ ("דין נצח"⁸²), שנמשך בגלוי הנצחון דיוהכ"פ, שכל אחד מישראל מנצח את ה"אל זר אשר בקרבך"⁸³, ובמילא גם את כל הענינים הזרים שמחוץ הימנו.

וזוכים לשנה שבעה ומולאת בכל טוב — כיון שבאים מחג הסוכות, "באספך מגרנך ומיקבך"¹⁵, וכדאיתא בילקוט⁸⁴ "אתה מוצא שלש שמחות כתיב בחג .. שהתבואה ופירות האילן בפנים כו'", והיינו, שכל הענינים נמצאים בביתו וברשותו ונעשים ראויים למלאכתו, לתשמישו ולצרכיו, ובאופן כזה יוצא לדרכו ("ויעקב הלך לדרכו") על כל השנה כולה, שנה טובה ומבורכת.

* * *

יד. מאמר (כעין שיחה) ד"ה אשר קדשנו במצוותיו וצווננו.

* * *

טו. כרגיל בכל שנה — ידווחו עתה ממה שסיפרו בכינוס של צעירי אגודת חב"ד⁸⁵, וקודם לזה — ינגנו הניגון שבחרו, ולאחרי זה — ניגון שמח, ולהמשיך בהצלחה על כל השנה כולה.

[ניגנו הניגון "כי אנו עמך", ולאחרי מסירת הדו"ח מהכינוס⁸⁶, ניגנו "מַאֲרֵשׁ נְפוּלְיוֹן".]

מב"מג) "בסוכות תשבו גו' למען ידעו דורותיכם גו'" (אף שענינו של השו"ע הוא פסקי דינים, ולא הבאת מקור הדברים בתושב"כ*) — שבזה מודגש שלא מספיק לישב בסוכה, אלא צ"ל גם הכוונה הפרטית ד"למען ידעו דורותיכם וגו'" (דלא כבשאר המצוות שאין צריכות כוונה, ואפילו מצד כוונת המצוה, מספיקה כוונה כללית) — "ידעו" דייקא, באופן של ידיעה, שחודרת את כל מציאות האדם מעבר לעבר ("דורך-אוך-דורך"), שענין זה נקרא בלשון הקודש בשם "ידיעה".

(80) אלא ש"נסעה וירדה בסדר המדרגות מדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות עד שנתלכשה בדברים גשמיים .. ובצירופי אותיות גשמיות בדיו על הספר .. כדי שתהא כל מחשבה .. דבור ומעשה .. תפיסא בהן כו'" (תניא פ"ד).
(81) ויק"ר פ"ל, ב.
(82) שם פכ"ד, ג.
(83) ראה שבת קה, ב.
(84) יל"ש אמור רמז תרנד (בתחלתו).
(85) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שמסתמא בחרו מי שסיפר אודות חצי העליון, חצי הראשון, וחצי השני, עם כל הפרטים בזה.
(86) מחציו הראשון (מערי השדה ומדינות ארצות-הברית) — ע"י הרה"ת ר' שלום דובער גַאֲרָדָן, ומחציו השני (ממרחבי תבל) — ע"י הרה"ת ר' יוסף הלוי וויינברג.

(*) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 140 ואילך. וש"נ.

הסוכות — "אתה מוצא שלש שמחות", ו"בתלת זימני הוי חזקה"¹¹⁴, לכל הדעות ובכל הענינים.

ועפ"ז מובן גם האמור לעיל (ס"א) אודות הנוסח שקבעו שאנשי כנסת הגדולה בנוגע לימים טובים — שאע"פ שכל הימים טובים הם "מועדים לשמחה", מ"מ, הנוסח "זמן שמחתנו" קבעו (לא בחג הפסח, ואפילו לא בחג השבועות שבו "אתה מוצא .. שמחה אחת", אלא) דוקא בחג הסוכות.

וההסברה בזה — שמצד עבודת התשובה אזי השמחה היא גדולה ביותר:

אמרו רז"ל²⁷ "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר¹¹⁵ שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק ברישא והדר לקרוב". וכיון שכן, הרי השמחה שלהם היא שלא בערך גדולה יותר.

וגם להמ"ד דפליג על זה²⁷ — אף שאין הלכה כמותו¹¹⁶ — הרי בנוגע לענין השמחה, פשיטא, שהשמחה של בן מלך שאף פעם לא הי' בפירוד מאביו המלך אינה דומה לשמחה של בן מלך שהי' זמן רב בריחוק מאביו המלך, ולא סתם בריחוק, אלא בשב"י כו', ועד בג' קליפות הטמאות לגמרי, ואח"כ הנה ע"י התשובה, שעל ידה זדונות נעשו לו כזכיות¹⁸, חזר ונתקרב אל אביו המלך, שעז"נ "שלום שלום לרחוק ולקרוב", "לרחוק שנעשה קרוב"¹¹⁷ — שאז השמחה היא גדולה ביותר.

ולכן, לכל הדעות הנה דוקא חג הסוכות הוא "זמן שמחתנו", ובאופן ש"אתה מוצא שלש שמחות כתיב בחג", ד"בתלת זימני הוי חזקה".

יט. וזהו גם הביאור בפסוק "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן .. עד היום הזה ותהי שמחה גדולה מאד" — ע"פ פשוטו של מקרא, שקאי על גודל שמחת חג הסוכות אצל העולים משבי הגולה, שלא היתה כמוה מימי יהושע בן נון:

בהכניסה לארץ בימי יהושע בן נון היו בני" במדריגת צדיקים — שהרי כבר "תמו כל אנשי המלחמה גו"¹¹⁸, וזה עתה קיבלו על עצמם את הברית בערבות מואב, ובאופן שכל אחד קיבל לא רק על עצמו אלא

183 ואילך (לקו"ש ח"ד ע' 361 ואילך).

(115) ישעי' נז, יט.

(117) ראה זח"ג כא, א.

(116) ראה רמב"ם שבעה ע"ב. וראה

(118) דברים ב, טז.

הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ט ע'

ואילו חג הסוכות — שהוא בחודש השביעי, שנקרא בשם "תשרי", ע"ש "תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך"¹⁰⁷ — בא לאחרי עבודת התשובה בעשיית שתחלתם בר"ה וסיומם ביוהכ"פ, כולל גם ד' הימים שלאח"ז שהם המשך וסיום לכפרה דיוהכ"פ (כנ"ל (ס"ד) מדברי הש"ה), ולאח"ז מתחיל "ראשון לחשבון עוונות", כך, שענינו של חג הסוכות הוא (לא עבודת הצדיקים, כמו חג הפסח, אלא) עבודת בעלי־תשובה.

וזהו גם הטעם שדוקא בחג הסוכות מצינו שבנ"י נחלקים לד' סוגים:

בחג הפסח, שאז נמצאים בנ"י במעמד ומצב דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי — לא מצינו חלוקה לד' סוגים, כיון שכל אחד אוחז בהתחלת העבודה, "היום הזה נהיית לעם"¹⁰⁸;

אבל בחג הסוכות, לאחרי שעברו הענינים הבלתי־רצויים, עד שפעלו שיהי' "סלחתי כדברך" — הרי בבעלי־תשובה יש חילוקי דרגות, הן ביחס לענין שעליו היתה צריכה להיות התשובה, והן ביחס לשנינו טבעו ע"י העבודה שהורגל בה במשך הזמן, ובהתאם לכך הנה לאחרי עבודת התשובה יש בחג הסוכות ד' סוגים בבנ"י, שמרומזים בד' המינים אתרוג לולב הדס וערבה — אע"פ שכולם נמצאים במעמד ומצב דבעלי־תשובה, ובאופן ד"סלחתי כדברך", כפי שביקש משה רבינו, תכלית הסליחה ומחילה וכפרה, שלכן מרומזים ד' המינים בפסוק¹⁰⁹ "אמרתי אעלה בתמר", "אעלה" ר"ת אתרוג ערבה לולב הדס (כדאיתא בזהר¹¹⁰ ובתקו"ז¹¹¹), היינו, שהקב"ה אומר שע"י ארבעתם (ודוקא ע"י ארבעתם) נעשית אצלו תכלית העלי' ד"צדיק כתמר יפרח"¹¹², כדאיתא במדרש¹¹³ שקאי על הקב"ה, צדיקו של עולם.

וכיון שחג הסוכות קשור עם עבודת התשובה, לכן גדלה השמחה בחג הסוכות יותר מאשר בחג הפסח:

איתא בילקוט⁸⁴: "בפסח אין אתה מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת" [נרק בסיומו ותכליתו, בחג השבועות, "אתה מוצא .. שמחה אחת", ולכל הדעות (הן לדעת רבי והן לדעת רשב"ג) אין זו "חזקה"¹¹⁴, והיינו, שאין זה ענין נצחי, בבחי' "קידשה לעתיד לבוא"; ואילו בחג

בעת מסירת הדו"ח מהכינוס, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכיון שזהו המשך מהכינוס, ולא חלק מהתוועדות זו, יכולים לנצל את ההזדמנות ולומר "לחיים", באופן שלא יעלה בחשבון הכוסות... והעיקר — שכל זה יהי' בשמחה וטוב לבב].

* * *

טז. נזכר לעיל (ס"ד) הפסוק שבו מסופר אודות חג הסוכות שעשו בנ"י בשוכם מגלות בבל — שכאשר בא עזרא עם כל "העולים משבי הגולה"⁸⁷, "כל הקהל כאחד ארבע רבוא וגו'"⁸⁸, אזי "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום הזה ותהי שמחה גדולה מאד"⁸⁹.

ולכאורה אינו מובן כלל — כקושיית הגמרא במסכת ערכין⁸⁹: "אפשר בא דוד ולא עשו סוכות [בא שלמה ולא עשו סוכות]⁹⁰, עד שבא עזרא"?!

ולמרות שהגמרא מפרשת שמ"ש "כי לא עשו (בנ"י) מימי ישוע בן נון כן עד היום הזה" לא קאי על עשיית חג הסוכות (כדלקמן ס"ז), הרי ישנו גם הפירוש הפשוט בפסוק — "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁹¹, וכמבואר גם במפרשי תנ"ך [מפרשים שנתקבלו בישראל, שכתבו פירושיהם ברוח הקודש, כידוע דברי רבינו הזקן⁹², שכל החיבורים שהיו עד המהרש"א, או כהנוסח: עד הט"ז והש"ך, נכתבו ברוח הקודש] — שקאי על עשיית חג הסוכות, והפירוש שלא עשו כן מימי יהושע בן נון עד היום הזה הוא (לא בנוגע לכללות קיום המצוה ח"ו, אלא) שאז "עשו המצוה מן המובחר", ולכן "ותהי שמחה גדולה מאד", "על אשר קיימו המצוה בתקון רב"⁹³.

וצריך להבין: מהו הטעם שבימי דוד ושלמה לא חגגו את חג הסוכות מתוך שמחה גדולה מאד, ודוקא כאשר עלה עזרא מן הגולה — שאז לא היתה גאולה שלימה, אלא "אכתי עבדי אחשורוש אנן"⁹⁴ — חגגו את חג הסוכות מתוך שמחה גדולה מאד?

(92) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שד. וש"נ.

(93) מצו"ד עה"פ. מגילה יד, א. וש"נ.

(87) נחמי" ז, ו.

(88) שם, סו.

(89) לב, ב (ובפרש"י).

(90) כגירסת שיטה מקובצת על הגליון.

(91) שבת סג, א. וש"נ.

(111) תי"ג (כט, א).

(112) תהלים צב, יג.

(113) ויק"ר פ"ל, ט.

(114) ראה ב"מ קו, רע"ב. וש"נ.

(107) ויק"ר פכ"ט, ח.

(108) תבוא כז, ט.

(109) שה"ש ז, ט.

(110) ח"ג רפג, א.

יז. ובגלל קושיא הנ"ל ("אפשר בא דוד ולא עשו סוכות עד שבא עזרא") — מפרשת הגמרא את הפסוק בשני אופנים:

(א) "אלא מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע, מה ביאתם בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה, אף ביאתן בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה", כלומר, "הא כי לא עשו, לאו אסוכות מהדר, אלא הכי קאמר, כי לא עשו מה שעשו עכשיו מימות יהושע, ומאי ניהו קדושת הארץ?"⁹⁵ (וזהו "טעמא דמ"ד קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא", והיינו, שקדושה ראשונה שהיתה בימי יהושע נתבטלה, ולכן חזרה ונתקדשה ע"י עזרא, ואדרבה, ביתר שאת, שהרי קדושה שני' (בימי עזרא) "עומדת לעולם לשעתה ולעתיד לבוא"⁹⁶).

(ב) "ואידך" (מ"ד שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא) — "לעולם, כי לא עשו, אסוכות קאי, ולא סוכות ממש, אלא" — "דבעי (עזרא) רחמי על יצר דעבודה זרה (ואימסר בידו) ובטלי' (כדאמר בסנהדרין⁹⁷), ואגין זכותא (דעזרא) עלייהו כי סוכה", ועז"נ "כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן", "והיינו דקא קפיד קרא עילוי' דיהושע (לאדכורי יהושע טפי מהאחרים, וקא מדכר ל' בלשון גנאי), דבכל דוכתא כתיב יהושע, והכא כתיב ישוע, (משום דאיהו הוה ליה למיבעי רחמי עלה דמילתא ד) בשלמא משה לא בעא רחמי, דלא הוה זכותא דארץ ישראל, אלא יהושע דהוה ל' זכותא דארץ ישראל, אמאי לא ליבעי רחמי".

וצריך להבין:

(א) בפירושו הראשון שמ"ש "כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן" קאי על קדושת הארץ — אינו מובן: מהי השייכות והקישור של המשך הפסוק אודות קדושת הארץ מחדש להתחלת הפסוק: "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות"?

(ב) ובפירושו השני "דבעי רחמי על יצר דעבודה זרה ובטלי' ואגין זכותא עלייהו כי סוכה" — אינו מובן: מדוע הגנת זכותו של עזרא נרמזת בתיבת "סוכות" דוקא, ובפרט שאין זה לשון הרגיל בדברי חז"ל בנוגע לענין של הגנה, כמו במשנה במסכת אבות⁹⁸: "תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפורענות", "תריס" ולא "סוכה"?

(ג) כיון שהגמרא מפרשת שפסוק זה לא קאי על עשיית חג הסוכות

— מדוע מביאה הגמרא גם את סיום הפסוק: "ותהי שמחה גדולה מאד", שאינו שייך לתוכן הפירוש בגמרא, הן לפי הפירוש שקאי על קדושת הארץ, והן לפי הפירוש שקאי על ביטול היצר דע"ז?

(ד) ע"פ הידוע שכאשר ישנם כמה פירושים בפסוק אחד יש קשר ושייכות ביניהם (וכמדובר כמ"פ⁹⁹ ההוכחה לזה מדברי הגמרא¹⁰⁰ "שעטנז כתיב, עד שיהי' שוע טווי ונוז", כיון שג' הענינים "שוע טווי ונוז" מרומזים בתיבה אחת) — צריך להיות קשר ושייכות בין כל הפירושים בפסוק "כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן גו": ב' הפירושים שבגמרא — פירוש הא', שקאי על קדושת הארץ, ופירוש הב', שקאי על ביטול היצר דע"ז; ופירוש הג' — פשוטו של מקרא — שקאי על עשיית חג הסוכות.

יח. ופירוש והבנת הענין — בהקדם ביאור כללות ענינו של חג

הסוכות:

בנוגע לשלש הרגלים פסח שבועות וסוכות — הרי מצינו במדרש¹⁰¹ שחג השבועות לגבי חג הפסח הוא כמו שמיני-עצרת לגבי חג הסוכות, והיינו, שכללות הרגלים הם (לא שלש רגלים, אלא) שני רגלים: חג הסוכות (כולל גם שמע"צ, סיומם ותכליתם של שבעת ימי חג הסוכות), וחג הפסח, שסיומו ותכליתו בחג השבועות, כמ"ש¹⁰² "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", כדאיתא במדרש¹⁰³: "באיזה זכות אוציאם ממצרים .. בזכות התורה".

והנה, שני ימים-טובים אלו, חג הסוכות בט"ו בתשרי וחג הפסח בט"ו בניסן — אף שהם שוים, ועד שמצינו בהלכה בפועל שלמדים כמה ענינים מיו"ט אחד לחבירו¹⁰⁴ — יש ביניהם חילוק עיקרי:

חג הפסח, "זמן חרותנו" — הו"ע עבודת הצדיקים, שהרי בחג הפסח היתה הגירות של בני, כפי שמצינו במסכת יבמות¹⁰⁵ שלמדים כמה דיני גירות (מילה וטבילה כו') מהנהגת אבותינו במצרים, והרי "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"¹⁰⁶, שזהו מעמד ומצב של צדיק, שאין עליו כתמים ח"ו, והולך לבטח דרכו בהנהגה ד"תעבדון את האלקים גו".

(99) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. תר"מ חל"ד

(102) שמות ג, יב.

ע' 202 הערה 59. וש"נ.

(103) שמו"ר פ"ג, ד. פרש"י עה"פ. וראה

(100) נדה סא, ב.

בארוכה לקו"ש חל"ו ע' 7 ואילך.

(101) ראה שהש"ר פ"ז, ב. סה"מ תרפ"ט

(104) ראה לדוגמא — סוכה כז, א.

ע' 56 ואילך. תר"מ סה"מ תשרי ע' רי ואילך.

(105) מו, א"ב.

(106) שם כב, א. וש"נ.

(97) סד, א.

(95) פרש"י ערכין שם.

(98) פ"ד מי"א.

(96) רמב"ם הל' תרומות פ"א ה"ה.